

Limerykonka na Kłopotka Czarnego, czyli żarty smakosz drewnianej diety

Ten Kłopotek, mieszkaniec pniaka,

którego natura jest taka,

że od korzeni po korę,

gdy drzewo dzieli z nim dołę,

żuje substancję nieboraka.

(ebs)

Kłopotek Czarny (*Spondylis buprestoides*) - chrząszcz z rodziny kózkowatych. Kształt ciała wyraźnie odróżnia *S. buprestoides* od innych przedstawicieli *Cerambycidae*.

<https://www.youtube.com/watch?v=NAbNAEW8LFI>

Barwa smolista czarna, ze słabym metalicznym połyskiem. Ciało walcowate, szeroka głowa z dużymi, nerkowatymi oczami i silnie rozwiniętymi żuwaczkami. Czułki krótkie, paciorkowate. Pokrywy nie zasłaniają ostatniego segmentu odwłokowego. Występują w wielkości od 10 do 25 mm.

Osobniki dorosłe kłopotka czarnego pojawiają się od czerwca do końca sierpnia. Nie pobierają one pokarmu. W związku z tym w przeciwieństwie do innych kózkowatych rzadko pojawiają się one na kwiatach. Co zatem robią? Zajmują się one wyłącznie rozmnażaniem. Aby do tego doszło dużo latają w poszukiwaniu partnerów mimo iż owady te latają dość słabo.

<https://www.youtube.com/watch?v=t3UCQRTVO78>

Często zdarza się, że kłopotki czarne gwałtownie spadają na ziemię lub zderzają się z przeszkodami. Loty kłopotków czarnych odbywają się wyłącznie w dzień. Z poruszaniem się po ziemi nie jest u kłopotków czarnych lepiej. Poruszają się po niej niezdarne bez względu na to po jakim poruszają się one podłożu.

<https://www.youtube.com/watch?v=0RDI-Q05oDY>

Osobniki dorosłe kłopotów czarnych najłatwiej zaobserwować w godzinach popołudniowych i wieczornych. Zbierają się w okolicach obumierających korzeni i nieokorowanych pniaków. Najczęściej są to pniaki i korzenie sosnowe, rzadziej świerkowe. Samce kłopotków czarnych intensywnie rywalizują pomiędzy sobą.

Palearktyka: Europa, Kaukaz, Azja Mniejsza, Syberia, Mongolia, Chiny, Korea, Japonia. Gatunek pospolity w lasach iglastych, głównie sosnowych. Zasiedla drzewostany różnowiekowe, nawet niewielkie obszarowo, preferując stanowiska ocienione. Zasiedla podziemne części pniaków oraz korzenie stojących lub powalonych drzew.

Kłopotek czarny występuje w większości krajów Europy z wyjątkiem Wysp Brytyjskich i północnej części Skandynawii. Poza Europą kłopotek czarny występuje również w Azji, a konkretnie w Azji Mniejszej, północno-zachodnich Chinach, północnym Iranie, w Japonii, na Kaukazie, w Korei, Mongolii i Syberii. Kłopotek czarny pojawia się na terenach nizinnych, a także górzystych aż do wysokości 2000 metrów nad poziomem morza.

W Polsce kłopotek czarny występuje bardzo często. Pojawia się w lasach mieszanych i sosnowych, tartakach i w innych miejscach w których odbywa się obróbka drewna. Jeśli chodzi o lasy, to kłopotek czarny pojawiać się może w drzewostanach będących w różnym wieku. Może on występować nawet w drzewostanach obejmujących niewielkie obszary. Kłopotek czarny preferuje stanowiska ocienione.

Samica składa jaja w grupach po 2-6 sztuk, zaczynając od szyi korzeniowej a następnie na coraz głębiej położonych korzeniach (nawet do gł. 3 m). Larwy wylęgnięte po 10-20 dniach wgryzają się w korę i żerują w niej, a później przechodzą między korą a drewno. Chodniki wypełnione są silnie ubitą mączką z kory i drewna. W połowie maja larwy przechodzą w stan przed-poczwarki, który trwa na ogół 7 dni. Okres stadium poczwarkowego trwa 14-20 dni a wylęte imagines przebywają w kolebkach około tygodnia w zależności od warunków klimatycznych.

Samice kłopotka czarnego zazwyczaj są większe od samców kłopotka czarnego. Na ich pokrywach znajduje się więcej punktów niż jest to w przypadku samców kłopotka czarnego. Na pokrywach samców kłopotka czarnego pojawiają się wyraźne wzdłużne żeberka.

Rozpoznanie, że kłopotek czarny zaliczany jest do rodziny kózkowatych nie jest łatwe ponieważ osobniki dorosłe kłopotka czarnego bardzo różnią się od innych owadów zaliczanych do tej grupy. Większość zaliczanych do kózkowatych gatunków ma wydłużone, a nie krępe tak jak jest to w przypadku kłopotka czarnego ciała, oraz dużo dłuższe niż jest to w przypadku kłopotka czarnego czułki. Czułki kózkowatych w przypadku niemalże wszystkich gatunków kózkowatych sięgają przynajmniej do 2/3 długości ich ciała, a czułki dłuższe od ciała nie są w przypadku przedstawicieli tej grupy owadów ewenementem. Jednymi z nielicznych przedstawicieli kózkowatych o równie krępej jak jest to w przypadku kłopotka czarnego budowie ciała są zgrzypik twardokrywka i dylaż garbarz.

W rywalizacji tej używają swoich potężnych żuwaczek. Żuwaczkami tymi potrafią boleśnie ugryźć ludzi, którzy postanowią złapać kłopotka czarnego. Z samicami kopulują wyłącznie zwycięzcy tych potyczek. Właśnie to jest przyczyną dla których żuwaczki kłopotków czarnych są tak duże. Samce kłopotków czarnych z większymi

żuwaczkami częściej wygrywają pojedynki w związku z tym ich geny w tym również geny odpowiedzialne za duże rozmiary i siłę żuwaczek przenoszą się na następne pokolenia kłopotków czarnych. Samce kłopotków czarnych z mniejszymi żuwaczkami rzadziej wygrywają walki w związku z czym często nie mają one potomków. Prawdopodobnie również krępość oraz zwartość budowy ciała u kłopotka czarnego wynikają z faktu, że budowa taka zwiększa szansę samców kłopotka czarnego na odniesienie zwycięstwa w toczonych przez samce kłopotka czarnego walkach o samice kłopotka czarnego.

Po kopulacji samice kłopotków czarnych rozpoczynają poszukiwania miejsc w których będą mogły one złożyć jajeczka. Zazwyczaj jajeczka składane są przez samice kłopotków czarnych w szczelinach obumierających korzeni i pniaków. Najczęściej są to korzenie lub pniaki sosny pospolitej, sosny wejmutki lub sosny wydmowej. Sporadycznie są to pniaki lub korzenie modrzewi, jodeł lub świerka pospolitego. Jaja zazwyczaj składane są przez samice kłopotka czarnego w niewielkiej odległości od miejsca w którym odbywała się kopulacja.

Jaja składane przez samice kłopotka czarnego są wydłużone. Mają one 1,9 milimetra długości. Pierwsze jajeczka składane są przez samice kłopotka czarnego w szyjce korzenia. Następnie samiczka kłopotka czarnego zaczyna schodzić niżej w głąb gleby aż na głębokość wynoszącą 3 metry. Podczas schodzenia składa ona kolejne jaja. Jaja składane są przez samice kłopotka czarnego w grupach liczących od 2 do 6 jaj.

Pojedyncza samica kłopotka czarnego składa do 150 jaj. Większość z nich składana jest przez samice kłopotka czarnego na korzeniu palowym w miejscach w których odchodzą od niego korzenie boczne.

Białe larwy kłopotka czarnego wylęgają się z jaj po upływie dwóch tygodni od ich złożenia przez samice kłopotka czarnego. Po upływie od 10 do 20 dni od wylęgnięcia się larwy kłopotka czarnego rozpoczynają żerowanie. Początkowo larwy kłopotka czarnego żerują w korze. Później te drewnożerne robaki zaczynają żerować pomiędzy korą, a drewnem, gdzie spędzają większość czasu swojego rozwoju. Chodniki drążone przez larwy kłopotka czarnego wypełniane są ubitą mączką z drewna i kory. Chodniki te drążone są przez larwy kłopotka czarnego ku górze. Mają one od 70 do 80 centymetrów długości. Ich przekrój jest owalny. Szerokość chodników rośnie wraz ze zwiększaniem się rozmiarów larw kłopotka czarnego. W swojej końcowej części chodniki drążone przez larwy kłopotka czarnego mają około 10 milimetrów szerokości. Często zdarza się, że larwy kłopotka czarnego migrują do ziemi i wnikają do kolejnych korzeni.

Pod koniec swojego rozwoju larwy kłopotka czarnego osiągają 32 milimetry długości. Na końcu ostatniego segmentu odwłoka larw kłopotka czarnego znajdują się parzyste kolce (urogomphi). Kolce te są rozstawione bardzo szeroko od siebie. Ich odległość od siebie jest siedmiokrotnie większa od ich wysokości. Rozwój larw kłopotka czarnego trwa od 2 do 4 lat.

Kolebki poczwarkowe kłopotka czarnego mają od 3 do 4 milimetrów długości. Kolebki poczwarkowe kłopotka czarnego znajdują się w drewnie na głębokości wynoszącej od 3 do 8 milimetrów od jego powierzchni. Długa oś kolebki poczwarkowej kłopotka czarnego jest równoległa do włókien drewna w którym znajduje się kolebka poczwarkowa kłopotka czarnego.

Przepoczwarczenie się larw kłopotka czarnego odbywa się w maju. Poczwaraki kłopotka czarnego mają 24 milimetry długości. Są one żółtawe. Po przepoczwarczeniu się osobniki dorosłe kłopotka czarnego jeszcze przez tydzień przebywają w kolebach poczwarkowych. Otwory wylotowe przez które osobniki dorosłe kłopotka czarnego opuszczają drewno mają od 5 do 7 milimetrów szerokości.

Kłopotek czarny – szkody i straty

Straty powodowane przez kłopotka czarnego nie są duże ponieważ żeruje on głównie w korzeniach i pniakach. W związku z tym nie jest on zaliczany do szkodników. Jest wręcz przeciwnie. Rozkładając drewno ten żerujący w drewnie robak sprawia, że materia organiczna z którego było ono zbudowane szybciej wraca do środowiska.

Wyjątkiem są tu drzewostany osłabione przez działanie wiatru i ognia, a także konstrukcje drewniane i elementy konstrukcji drewnianych mające kontakt z ziemią takie jak na przykład słupy drewniane.

Kłopotek czarny jak już wspominaliśmy zaliczany jest do rodziny kózkowatych. Kózkowate często określane też jako kózki są dość liczną grupą owadów. W samej Polsce żyje 195 gatunków owadów zaliczanych do tej rodziny. Wiele z nich żyje wyłącznie na terenach górskich. Do rodziny kózkowatych należą do niej między innymi owady takie jak Tycz mniejszy (*Acanthocinus griseus*), Tycz jodłowy (*Acanthocinus reticulatus*), Zgrzytnica zielonawowłosa (*Agapanthia villosoviridescens*), Zgrzytnica fioletowa (*Agapanthia violacea*/ *Agapanthia intermedia*), Wiecheć płowy (*Alosterna tabacicolor*), Rypiak gałązkowiec (*Anaesthetis testacea*), Cioch barwny (*Anaglyptus mysticus*), Zmorsznik sosnowy (*Anastrangalia sanguinolenta*) i wiele innych.

*

Za zdjęcie główne dziękuję Tomaszowi Lenkowskiemu z grupy Makrofotografia na fejsbuku :)